

DE KOR

maandorgaan van
BIOLOGIA MARITIMA

Nederlandse vereniging van
Zeeaquariumhouders.
(Opgericht; 12 November 1939)

TIJDSCHRIFT VOOR ZEEBIOLOGIE

Jaargang no. 15, October 1965

Redactie: H.A.v.Vlimmeren
Ridder van Doorne Jr.
Balistraat 96, Den Haag.

Telefoon: 63.97.21/98.60.17

Contributie BM, incl. Abonn.
op DE KOR f 15,--
(Giro 27.83.96 t.n.v. Mevr.
A.G.W.v.Vlimmeren-Schippers
Den Haag)

SECRETARIAAT: Postbus 189, Delft
TELEFOON: /1730/35458.

Vaste Medewerkers:

Fam. Luteijn: Techn. Verzorging
Fam. Houtschild: Expeditie

IN DIT NUMMER o.a.

Dolfinarium	170
Bretagne	172
St. Elmusvuur	179
In 't KORT	181
Jonge Kreeft	183

van de redactie

Een hoogtepunt in het bestaan van BM is elk jaar weer het traditionele congres.

Uitgegroeid van een klein onderonsje met een geïmproviseerd programma, tot een tweedaags congres in een uitstekend congres centrum en met een programma dat niets te wensen overlaat. (overigens is het congres niet in Gouden Wieken, doch in Overvoorde zoals U uit de recente circulaire heeft kunnen lezen.)

Dergelijke evenementen zijn alleen maar mogelijk door de medewerking van velen en we prijzen ons gelukkig dat we in onze club een aantal mensen hebben die grote hoeveelheden werk voor hun medeleden verzetten.

Hoewel een programma aan iedereen is toegezonden geven wij volledigheidshalve onderstaand nog in het kort enkele hoogtepunten weer. Let U er op dat het volledige programma voor het congres OP DE ACHTERKANT van de U toegezonden circulaire staat vermeld.

- Zaterdag 14.00 Lezing door Dr. I. Kristensen
Onderzoek met schelpen, koralen en vissen op Curaca●.
- 16.00 Lezing door de heer Fr. de Graaf:
Poetssymbiose
- 19.30 Dia's van de leden.
- Zondag 14.00 De wereld der stilte (kleurenfilm)

Het congres vindt plaats op 13 en 14 November 1965.

Hoewel dit niet in de circulaire werd vermeld is er beperkte mogelijkheid tot overnachten bij BM leden. Degenen die daarvan gebruik willen maken en degenen die slaapruijnte beschikbaar stellen worden verzocht om dit zo spoedig mogelijk aan het secretariaat op te geven.

Wij wensen U een bijzonder prettig congres toe.

DE REDACTIE

Wij bezochten voor U . . .

D O L F I N A R I U M -- H A R D E R W I J K.

Als we in deze rubriek over de verschillende publieke aquaria schrijven vermelden we vaak flinke aantallen aquaria en beesten.

Deze keer, in het Dolfinarium in Harderwijk, zagen we slechts 3 aquaria en 4 beesten, en dan nog niet eens vissen, maar zoogdieren.

Maar als U denkt dat het daarom minder interessant zou zijn dan komt U bedrogen uit want zoals wij hebben ervaren is dit Dolfinarium een bijzonder waardevolle aanwinst voor Nederland.

Eigenaar van deze attractie is de V.T.B. (Verenigde Touristen Bedrijven) te Harderwijk. Dit bedrijf exploiteert rondvaartboten, camping, speeltuin, theehuis en het reeds enige tijd bestaande Robbarium, waarin gedresseerde robben enkele malen per dag een soort varieté programma opvoeren.

Enige jaren geleden kwam V.T.B. in contact met onze nederlandse expert op het gebied van dolfijnen Dr. W.H. Dudok van Heel, en uit dit contact kwam het plan voort om in navolging van b.v. Marineland (USA) in Nederland een Dolfinarium op te richten.

Dat zoiets geen kleinigheid kost hebben we kunnen zien toen we enkele dagen na de opening op 8.7.65, in de gelegenheid waren om het Dolfinarium te bezichtigen en in een gesprek met Dr. Dudok van Heel meer te horen over de huidige situatie en de plannen voor de toekomst. Het Dolfinarium bestaat uit 3 gedeelten, een buitenbassin van 21 x 8x2,80 meter, een grote hal waarin een bassin van 12 x 6x2,80 en een rond quarantaine bassin van 6 meter doorsnede en 1,70 meter diep en ten derde een zeer grote machinekamer.

In het buitenbassin zwemmen 3 exemplaren van de *Tursiops truncatus* Mont. (Bottlenosed delphin of Tuimelaar). Deze drie dieren werden begin Juli per

vliegtuig uit Amerika gehaald en doorstonden het transport in een speciaal voor hen geconstrueerde hangmatten, uitstekend.

Deze dieren eten gemiddeld per dag zoh 7 kg vette vis per persoon en U begrijpt dat daardoor wel enige problemen ontstaan bij het zuiver houden van het (kunstmatige) zeewater.

Men heeft dit opgelost door een enorme filterinstallatie waardoor men in staat is om zo nodig de totale inhoud van de bassins (750 ton) in twee uur tijd over de filters te zuiveren.

Om deze filters en de daarbij behorende pompen onder te brengen heeft men een grote machinekamer moeten bouwen. Hierin vinden we ook een verwarmingsinstallatie met een capaciteit van 2 x 400.000 cal., die dient om de gebouwen en het water te verwarmen. Het water waarin de folfijnen zwemmen wordt constant op 22^oC gehouden.

In de machinekamer vinden we ook een kleine chemische afdeling waar men op eenvoudige wijze chloor aan het gefilterde water kan toevoegen. Om de pH van het zeewater op constant peil te houden kan men hier ook HCl aan het water toevoegen.

Omdat dit Dolfinarium een toeristenbedrijf is zal men in de eerste plaats de nadruk leggen op het showelement. De dieren zijn daartoe thans in training waarbij hen zal worden geleerd om door hoepels te springen, met ballen te spelen enz. Maar Dr. Dudok van Heel gaat ook veel wetenschappelijk werk met deze dieren verrichten.

Hij bestudeert thans de mogelijkheden om met behulp van dressuur het publiek een indruk te geven van de intelligentie, gezichtsvermogen e.d. van deze bessten.

Naarmate deze dressuur vordert zal het bezoeken van het Dolfinarium steeds interessanter worden.

De toegangsprijs is fl. 1,50 voor volwassenen en fl. 1,-- voor kinderen. Demonstraties en voeding ca. 6 x per dag.

BRETAGNE 1964

DE STRANDEN VAN CAP FRÉHEL

De genietingen van de camping Le Vieux-Bourg, aan de Cap Fréhel waren zodanig, dat we er tien dagen zijn gebleven. Wie in Bretagne zoekt naar zoveel mogelijk beesten op een zo klein mogelijk oppervlak, hoeft niet naar de Cap Fréhel te gaan. Voor de dierenzoeker-met-weinig-tijd zijn de terreinen rond St. Malo vruchtbaarder.

Ook de stranden aan de Z.W. kust, zoals die van Concarneau, leveren meer op. Wij vonden echter op deze camping alles wat ons hartje begeerde.

Allereerst de camping zelf: een enorme kuststrook, enkele km. lang en zo'n 300 m. diep, naar onze schatting.

Duinen, dennebossen en savanne-achtig grasland. Behoorlijke zandwegen door de gehele camping heen, met wegwijzers die wel degelijk een functie vervulden, je kon in het uitgestrekte terrein namelijk vlot verdwalen.

We kregen een volgnummer en konden verder ons gang gaan, het zou trouwens ondoenlijk zijn geweest in deze onoverzichtelijke uitgestrektheid aan "planning" te doen.

We kozen een plekje tussen de heuvels, aan de rand van een dennebosje. Over de duinrand heen daalde je af, zo'n 20 m. lager, naar het strand.

Het strand bestond uit fijn zand, met op verschillende plaatsen rotseilanden, plateaux en losliggende blokken.

Het waren deze eilanden, gelegen op verschillende afstanden van de laagwaterlijn, die het terrein zo interessant maakten.

Gemakshalve hebben we de eilanden genummerd (fig. 1):

De eilanden lagen zo'n 50 m. van elkaar verwijderd.

Eiland 1, hoog op het strand, werd alleen bij vloed geheel omspoeld door de zee. Een groot gedeelte stak dan nog boven water uit. Dit bovenste gedeelte (spatzône), bevatte slechts enige zoute (bij regen brakke!) poeltjes waarin alleen blauwwieren het uithielden, soms enkele sprietjes darmwier.

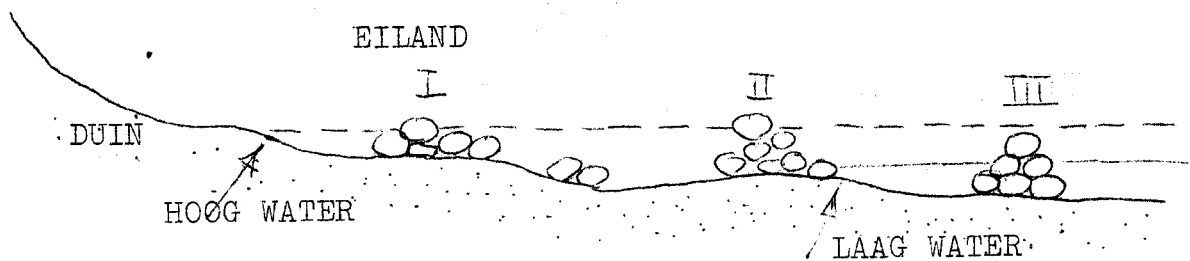

Fig. I

De rotsen waren voor een groot gedeelte met zeepokken begroeid, (*Chthamalus stellatus*) waartussen plekken van het zwarte korstmos *Lichina pygmaea*. Wat lager vonden we enkele plantjes van het bruinwier *Pelvetia canaliculata*. Van een echte zônering was hier geen sprake, ook kon je goed zien, dat vlakke, in de zon liggende rots-wanden, nauwelijks een begroeiing hadden.

Het was overigens interessant om te zien, dat alle zônes precies gelijk op alle eilanden te vinden waren, alleen varieerden afmeting en ligging, door de verschillende ligging van de eilanden.

Het is ons opnieuw duidelijk geworden, hoe temperatuur en mate van droogliggen bepalend zijn voor de zônering in het getijdengebied.

Evenals destijds in Concarneau, konden we weer een onderscheid maken tussen koele en warme rotspoeltjes. In de poeltjes die niet hoger kwamen dan 20° C, vonden we af en toe *Laminariaplantjes*. De *Laminariales* groeien even onder het laagwatergebied, het zijn bruinwieren uit de koude en gematigde streken.

Eiland II met zijn groot aantal poeltjes van verschôiden aard, was een eindeloze bron van genot voor de strandjutter en poeltjeskijker. We vonden hier plekjes, die eigenlijk al bij het diepere watergebied behoorden. Behalve een ware tentoonstelling van zeewieren, alles

wijduitstaand in frisse, heldere kleuren, vonden we de typische dieren van dit gebied, zoals patella's, steurkrabben en blennius, meest grote exemplaren b. pholis. Onze wandelingen langs de poeltjes en later in nog sterkere mate onze snorkelavonturen, hebben ons geleerd, dat de rijkdom aan zeewieren in een bepaald gebied, niet is af te lezen aan de aanspoelhopen aan het strand. Bij onze strandwandelingen vonden we slechts enorme hopen fucus vesiculosus met een enkele sliert ascophyllum nodosum, maar geen roodwieren. En dat, terwijl we enkele hopen geheel hebben nageplozen.

Een stukje journaal:

"Vandaag eerste dag in camping. Na koude nacht een prachtige zonnige stranddag, hoewel frisse wind. Dieptepunt eb $\pm$ 16 uur. Na vieren stak de wind op, van koud tot fris. Al bijna door de flesjes heen!. Grote buit aan wieren. In de laminariagordel nog veel te beleven, dat niet is gezien. Na $\pm$ 20 minuten snorkelen, moest de buit al worden ondergebracht.

2 poeltjes in kaart gebracht, met flora en fauna apart in flesjes.

Poeltje I: hoog getijden gebied, II idem. (eiland I).

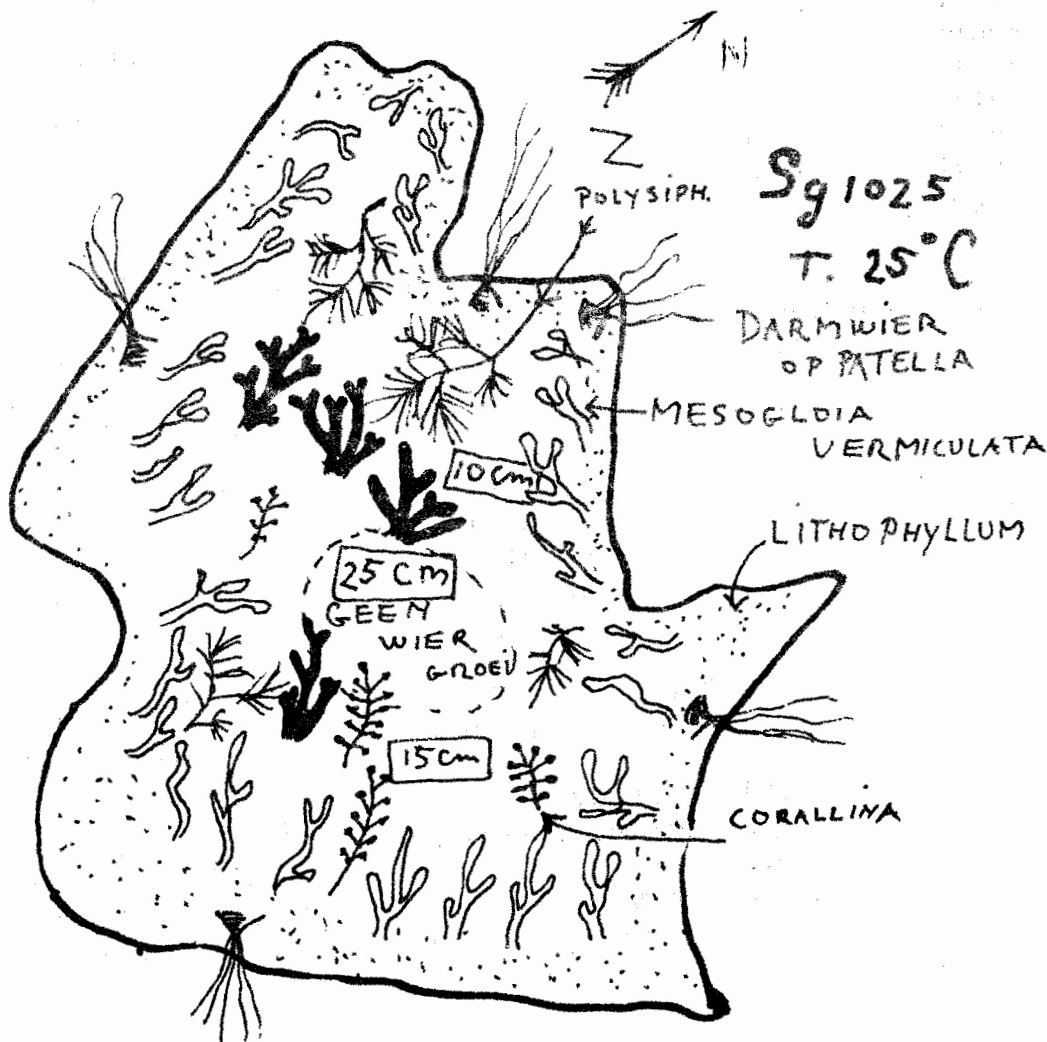
Een hele fles vol wieren gevuld op het eiland, d.w.z. rotsformaties uit het laagwatergebied. (eiland II).

Hier weer andere wieren, lang droogliggend. Tegen 5 uur koude wind, opgestapt en naar Val André gereden, waar we een heerlijk vis-menu aten in La coteriade, aanbevolen in de guide Michelin. De kinderen lagen wel erg laat in bed!. Na 2 maal verdwalen in de camping waren we om 22.30 uur in de tent!!

Voor we verder gaan, een waarschuwing voor journaalschrijvers: wees toch vooral uitvoerig, langdradig desnoods!. Het is zo bedriegelijk, als je ter plaatse bent, om te denken: "Dat onthoud ik wel". Wat wordt nu in s'hemelsnaam bedoeld met "Lang droogliggend"?.

Verschillende uitlatingen in het journaal zijn niet meer terug te vinden. Wat het verdwalen betreft: de wegwijzers waren echt niet zo slecht, maar die muscadet....

Van poeltje I hebben we een schets gemaakt, vervolgens een dia. Van de inhoud is, zoals U hebt gelezen, van elk wier wat meegenomen. Dit is een ideale combinatie. Wat nog ontbreekt, zijn bepalingen, gedaan in het verloop van de dag. Hopelijk zullen we in de komende jaren nog enige malen in camping Vieux-Bourg komen, we zullen poeltje I dan weer opzoeken, met de dia in de hand!. In fig. 2 treft U de schets aan, als mogelijkheid ter navolging.

Het in kaart brengen van een simpel rotspoeltje, neemt een uur in beslag, maar hoe heerlijk is het, zo'n uur door te brengen in de zon, hoog op de rotsen, met uitzicht op zee (en op een menigte badgasten, al valt dit in Bretagne mee, als je Scheveningen gewend bent!).

De microscopie van poeltje I zult U in de toekomst afzonderlijk in de Kor vermeld vinden.

Poeltje I bevatte een randbegroeiing van paarse kalkwieren, meest *Lithophyllum* en *Lithothamnion lichenoides*, verspreid op alle diepten groeiden plantjes *Corallina officinalis*.

Voorbij de kalkwieren groeide een fraaie, opvallend geelbruine kraag bruinwieren, wsch. *Mesogloia vermiculata*. Deze ronde, wat glibberige takjes en struikjes, groeiden op gelijke diepte, zo'n 5 cm. onder de oppervlakte. Daaronder, in de diepere gedeelten, vonden we enige plantjes *Codium* sp., het donkergroene sponswier, dat helaas nog steeds niet in onze aquaria wil groeien. Het diepste gedeelte van het poeltje, zo'n 25 cm., was geheel zonder wiergroei, mogelijk, door de sterke schaduwwerking van de wandbegroeiing.

Vooraf in het Noordelijkste deel van het poeltje groeiden enige donkerrode struiken *Polysiphonia* sp. Dit buizenwier kwam aan de oppervlakte drijven tengevolge van het krachtig assimileren, zichtbaar aan duizenden zuurstofbelletjes. De felle zonbelichting bleek daarbij kennelijk niet schadelijk te zijn.

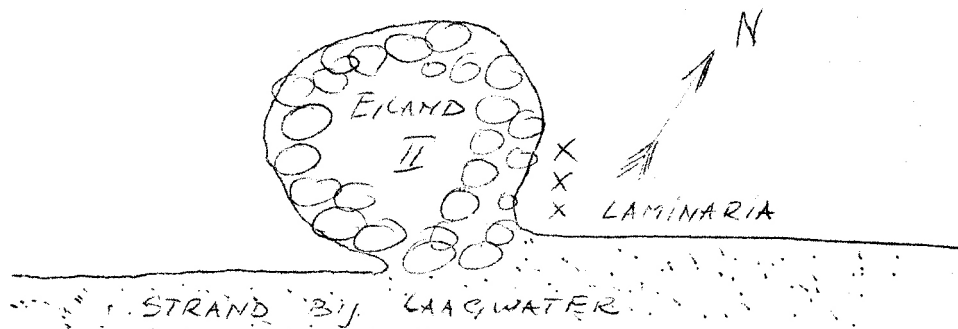
Na enig uren, was de temperatuur in dit poeltje gestegen tot 25° C, bij een soortelijk gewicht van 1025.

We hebben vele poeltjes bekeken en ook wel gekiekt. Daarbij viel op, hoe "eensoortig" de begroeiing vaak is, terwijl vlak naast zo'n poeltje dan een bont wierentuintje staat.

We vonden poeltjes met overwegend bruinwieren (*Sphaecellaria* sp-) of groenwieren. De roodwieren waren meer algemeen verdeeld, Het zou de moeite waard zijn na te gaan, in hoeverre hier het toeval heeft gewerkt, of dat er milieufactoren zijn aan te wijzen die de verschillen hebben gegeven.

We dachten al heel wat te hebben gezien, toen we de tweede dag de duikbril voorbonden en bij eiland II te water gingen, zo'n beetje tegen laagwatertijd. Het panorama, dat zich hier ontvouwde bracht ons echter geheel in verrukking.

Grote laminaria saccharina en enkele saccorhiza bulbosa, groeiden in het vrij diepe water aan de Oostzijde (fig.3).

De glanzende bruine bladeren waren begroeid met de prachtigste roodwiertjes, met fijne poliepjes, mosdiertjes en nog veel meer. Kleurige punthoedjes van Gibbula kropen langzaam voort. Hier en daar speelde een lipvis op aanstellerige manier schuilevinkje met zijn eigen schaduw. In het zeer heldere water zweefden schooltjes gobius flavescens, het roodachtige pella-gische grondeltje, dat zo teer is, dat het (bij ons) de vangst nooit heeft overleefd.

Het kost me altijd weer de grootste moeite, om eenmaal onder water rondkijkend- iets "te gaan doen". Steeds weer heb ik de neiging, om maar dromerig rond te drijven, afgewisseld met een vurige duik omlaag, om met gezicht vlak bij al dat moois- alles in me op te nemen. Dit plekje alleen was voldoende geweest, om tien dagen lang te bekijken en in kaart te brengen. Maar zo zijn we (nog) niet. Het gehele gebied is verkend en de plastic boodschappen-netten hebben meer wieren geher-

bergd, dan de flesjes konden bevatten. Kijkend naar de prachtige kleuren, de fijne vertakkingen en de schone vormen van rood en bruinwieren, voelden we een onbedwingbare behoefte in ons opkomen, dit allemaal vast te houden. Een herbarium?. Diapositieven?. We gaan het zeker doen, maar er is nog iets beters: zorgen, dat deze schoonheden in ons aquarium kunnen groeien. En af en toe gaan kijken, hoe het met eiland II staat, achter de camping bij Les Sables d'Or. (Le Vieux-Bourg).

Om het eiland heen zwemmend, raakte ik in een vrij sterke stroom, die heen en weer zoog. De luchtbelletjes, die af en toe omlaag dwarrelden langs de rotswanden vertelden, dat er golfslag was. Wat was er veel te zien!. In dit wildere gebied stonden grote iriserende bruinwierstruiken van *Cystoseira ericoides*, ook wel Hauwwier genoemd. Vooral dit wier is bij spinkrabben en lipvissen erg geliefd als verblijfplaats. Er stonden hier minder roodwieren, maar enkele soorten, die in het stille water niet groeiden. Zo vonden we struikjes *Laurencia obtusa* in alle maten, vol donker-rode kraaltjes (cystocarpes). De struiken, soms 20 cm. lang, dicht bepluimd, vertoonden de prachtigste kleuren purper, donkerrood, lakrood, bloedrood, oranjeachtig, kortom... Het was een van de vele soorten, die we voor het eerst van ons leven in het wild hebben gezien. Maar beter, dan U te vervelen met lyrische beschrijvingen kunt U een keer meegaan snorkelen. Mocht de Kor ooit aan kleurendruk gaan doen, dan kom ik op de schoonheid van de roodwieren terug. Op het laatst verdween alle vermoedigheid en merkte ik weer het merkwaardige verschijnsel, dat het gevoel van ademnood verdween bij het duiken. Ik had het gevoel, onbepaald te kunnen onder blijven. Aangezien ik vrees, dat dit te maken heeft met een koolzuurvergiftiging in het bloed, waardoor het ademcentrum wordt verdoofd, ben ik er toen maar uitgegaan. Het bleek inmiddels was-send water te zijn met witte kopjes, ook de lucht was betrokken geraakt. Maar ja, je kunt niet op alles letten.- De volgende dagen hebben de poeltjes nog slechts bezoek gehad bij slecht weer en vloed. Het was al snorkelen wat de klok sloeg.

SINT ELMUS VUUR

Vorig jaar tijdens de Kerstdagen brachten we enkele heerlijke dagen door op Terschelling om te bekomen van de vermoeienissen die we zo tegen het eind van het jaar meestal meemaken. Het weer werkte fantastisch mee want hoewel er wat sneeuw viel, was het windstil en de lichte vorst zorgde er voor dat alle kwalijke stadsdampen uit het organisme werden gevroren. De eerste Kerstdag werd in volledige rust doorgebracht in het Hotel Paal 8 waar we een voortreffelijke verzorging genoten en de hele dag vanuit de grote ramen over strand en zee konden uitkijken.

Op 26 December omstreeks 14.00 uur vertrokken we met 4 mensen vanaf de dijk van Oosterend voor een kleine excursie op het zo rijke wad. Boven ons was een donkere wolkenpartij waaruit zo nu en dan wat hagel viel. De temperatuur was enkele graden onder nul en het was volkomen windstil.

Wat ons vervolgens overkwam is een betrekkelijk zeldzaam verschijnsel maar we menen er goed aan te doen om U daar iets over te vertellen. Mocht het U dan eens overkomen dan weet U tenminste wat er aan de hand is!

Enkele honderden meters uit de kust liepen we op onze rubberlaarzen door het slik waarop ca. 1 - 2 cm water stond. Zo nu en dan bukten we ons om met de blote handen wat op te rapen.

Een van ons (Frans Kok Sr.) zei na enig aarzelen tegen ons dat hij steeds een elektrische schok kreeg als hij z'n hand in het water stak. Bovendien kreeg hij tijdens het lopen bij elke stap met z'n rechterbeen een lichte schok. Aangezien de anderen nergens last van hadden en Kok eigenaar is van een electrotechnisch installatiebureau werden er natuurlijk prompt allerlei fijne opmerkingen gemaakt.

We gingen door, verder het wad op, totdat Kok zei dat hij echt niet verder meer kon; de schokken tijdens het lopen werden te hevig en bovendien waren de schokken bij

aanraking van het wad met z'n handen zo hevig dat hij het beesten verzamelen moest stoppen. We gingen Kok nu serieus nemen en stopten even om het probleem te bepraten.

Door het voortdurend naar de grond kijken voor het zoeken van dieren en door de hagel die steeds maar neerviel hadden we al enige tijd niet meer naar elkaar gekeken. Nu zagen we tot onze grote verbazing dat onze haren, hoewel enigszins nat, recht overeind stonden. Mijn vrouw die lang haar heeft zag er bijzonder vreemd uit door een harenkrans die op sommige plaatsen 40 cm recht omhoog stond.

Toen ik haar haren omlaag wilde drukken en daarvoor mijn handen omhoog bracht hoorden we plotseling geruis en zelfs geknetter aan de toppen van mijn vingers. Dit werd heviger naarmate ik mijn handen verder omhoog bracht. Bij Kok en mijn vrouw was dat ook het geval. De kleinste van het gezelschap Kok Jr was in Nylon gekleed en bij hem deed zich het verschijnsel niet voor.

Het geruis en geknetter nam toe naarmate we verder het wad opgingen.

Al spoedig was het doorlopende opvangen van elektrische schokken in handen en voeten zo hevig dat we maar weer teruggingen naar de dijk. Stedds dichterbij de dijk nam het verschijnsel af en hield tenslotte vlak aan de dijkvoet geheel op.

Omdat we wel een vermoeden hadden, maar niet zeker waren wat er nu eigenlijk gebeurd was schreven we een briefje aan het KNMI in De Bilt en al spoedig kregen we van Dr. H. ten Kate bericht dat we inderdaad getuige waren geweest van Sint Elmusvuur. Meestal zijn het de zeevarenden die dit verschijnsel meemaken. Hoewel het een beetje griezelig was, was er beslist geen gevaar aan verbonden.

Wij vonden later in het blad Hemel en Dampkring 50,1,1952 een interessant artikel van Dr. Ten Kate getiteld Sint Elmusvuur, waarin wat meer over dit verschijnsel werd geschreven.

In het KORT

ZEEPRIK

Van de zeeprík (Petromyzon marinus L.) wordt doorgaans als vaststaand aangenomen, dat deze zich voedt door zich vast te zuigen aan zijn prooi, bestaande uit grote vissen. Tijdens dit vastzuigen wordt door een groot aantal rasp-tandjes een beschadiging in de huid gemaakt, waardoor de zeeprík zijn gastheer van zijn lichaamssappen berooft. Groot was dan ook de verbazing van T. Penczak toen hij in de maag van een 57 cm lange zeeprík, gevangen in de rivier de Pilica in Polen, een gedeeltelijk verteerde serperling aantroef (verwant aan de voorn). Hieruit zou dus blijken, dat de zeeprík zich ook met gehele prooidieren voedt. Uitgebreider te lezen in Naturwiss., 51. (1964)322.

KORALEN

Zoals bekend ontlonen vele koralen hun fraaie kleuren aan zoöxanthellae, microscopisch kleine wiertjes, die in de weefsels van de koraalpoliepen leven. Na de wervelstorm, die enige tijd geleden het eiland Jamaica teisterde, waren grote delen van de aldaar gelegen koralen volkomen verbleekt. T.F. Goreau publiceert in Science, 145(1964)383-386 een artikel, gewijd aan het onderzoek naar de mogelijke oorzaak hiervan. Het bleek dat het kleurverlies van de koraalpoliepjes te wijten was aan het verloren gaan van de zoöxanthellae. De auteur veronderstelt, dat de plotselinge verdunning van het oppervlakte-zeewater door de enorme hoeveelheden regen de oorzaak is van het verdwijnen van de zoöxanthellae. De poliepjes bleven in vele gevallen in leven, ondanks het vrijwel geheel afwezig zijn van zoöxanthellae gedurende 2 maanden. Het "bevolken" van de koralen met nieuwe zoöxanthellae geschiedt zeer langzaam.

SOEPSCHILDPADDEN

Hoewel er onder onze leden weinigen zullen zijn, die

soepschildpadden in hun aquarium hebben, is de publicatie van Klaus Fischer in Naturwiss., 51(8)(1964)203 toch wel interessant genoeg om hier even te vermelden. Er is nl. bekend dat de soepschildpad (*Chelonia mydas* L) een lange-afstandszwemmer is. Van de vijf bekende zeeschildpadden is *Chelonia mydas* de enige, die in volwassen staat alleen van plantaardig voedsel leeft. Afgezien van enkele uitzonderingen liggen de "weidegronden" en de voortplantingsgebieden ver uiteen. Fischer noemt als voorbeeld een van de grootste voortplantingsgebieden: die op de Ascension eilanden; het dichtstbijzijnde weide-gebied ligt voor de kust van Brazilië, dat is een slordige 2000 km verder! Door de dieren te merken heeft men bewezen, dat ze in een 2 tot 3-jarige cyclus zeer nauwkeurig naar hun "stam-nestplaatsen" terugkeren en daarbij tenminste 1800 km door de open oceaan moeten trekken! Tot op heden is men er niet in geslaagd nauwkeurig uit te vinden hoe deze dieren dit staaltje van oriëntatie presteren. Het artikel gaat verder met de beschrijving van het onderzoek, waaruit bleek, dat de soepschildpad beschikt over een zonnekompass, m.a.w. het dier oriënteert zich op de zon, waarbij met de verandering van de zonnestand overdag steeds rekening wordt gehouden. Wonderlijk! en toch spreekt men wel eens van "dat stomme dier".....

H.van Welzen - Delft

BLENNIUS OP SCHEVENINGEN

Eén dag na het verschijnen van de Augustus Kor werd op het Noorderhavenhoofd van Scheveningen aan de buitenkant een tweetal Blennius-jongen gevangen van 1 $\frac{3}{4}$ cm.

De vangst vondt plaats met laag water 's avonds om elf uur.

W. Hinnens - Den Haag

JONGE KREEFTEN

In DE KOR van Juni 1965 schreven wij over het voorkomen van jonge kreeften in de Zeeuwse wateren.

Ondanks naarstig speuren zijn wij tot heden (1.10.65) in Zeeland niet verder gekomen. Het werk wordt uiteraard nog bemoeilijkt door de koude winter van 1963 waarin een ware slachting onder de kreeften heeft plaatsgevonden zodat we zelfs de volwassen exemplaren slechts zelden tegenkomen.

Dat anderen zich met dit probleem bezig houden bleek uit een artikel van Ralph W. Dexter in Turttox News June 1965.

Hij schrijft daarin dat men in het gebied tussen New Foundland en New York waar zeer veel kreeften worden gevangen, slechts zelden kleine exemplaren worden gevangen. Het kleinste exemplaar dat de schrijver ving in Fisher's Island Sound was 146 mm lang met een gewicht van 100 gram.

Voor de kust van Cape Ann ving hij een exemplaar van 67 mm lengte.

De kleinste kreeft welke ooit in de V.S. is gevangen had een lengte van 19 mm.

Hoewel sommige biologen van mening zijn dat de kleine exemplaren op zeer kleine gelocaliseerde gebieden leven, is de schrijver van mening dat de zeer kleine exemplaren zich overal bevinden maar een zeer goed verborgen leven leiden.

VI.

PLASTIC ZEEWIER

In Denemarken en de Verenigde Staten experimenteert men op het ogenblik met kunstmatig zeewier om zandtransport voor de kust tegen te gaan.

Men maakt daarbij gebruik van bossen dun polypropyleen (een plastic soort) die op een verzwaard zinkstuk zijn aangebracht.

Deze zinkstukken worden parallel aan de kustlijn verankerd

in water van 5 m diepte. De Heer Schou in Denemarken is enkele jaren geleden op dit idee gekomen en de proeven die de afgelopen twee jaar zijn genomen toonden aan dat behoorlijke hoeveelheden zand door de zinkstukken worden vastgehouden.

De Hr. Schou kwam op het idee toen hij merkte dat vissers tijdens zware storm bescherming zoeken in ondiepe gedeeltes van de zee waar grote hoeveelheden wieren groeien.

Het schijnt dat het wier de waterbeweging zeer sterk afremt, hetgeen tot gevolg heeft dat de golven hun kracht verliezen en zwevend materiaal meer gelegenheid krijgt om naar de bodem te zinken.

VI.

ZEEHONDEN OP TEXEL WORDEN BESCHERMD

DEN BURG (ANP) Het Staatsbosbeheer op Texel gaat de zeehonden, die sinds 1930 de gronden ten noordoosten van het eiland tot domicilie hebben, bewaken. Een intensief toezicht is noodzakelijk geworden, wegens de omvangrijke stroperij.

Het aantal robben in het betreffende gebied is sinds 1947 van rond 500 exemplaren teruggelopen tot nog geen 100 dieren. Tot nu toe werd slechts zo nu en dan een inspectie-tocht door het 20.000 hectare grote reservaat ondernomen door de rijkspolitie te water.

Mede dank zij de bemoeiingen van het ITBON, het Instituut voor Toegepast Biologisch Onderzoek in de Natuur te Arnhem, is de kolonie niet verloren gegaan. De overheid stelt het behoud van de robben op prijs, omdat deze tot de interessantste zoogdieren van ons land worden gerekend. Een nieuwgebouwde snelle motorvlet zal binnenkort regelmatig het gebied doorkruisen.

BOEK bespreking

CORAL REEFS

Lois and Louis Darling

16½ x 24 cm, 86 pag., veel tek. 14 zw.w. en 2 kl.pl.
The World Publishing Comp. Cleveland & New York, 1963 \$ 2,95

Koraalriffen, de prachtige onderwaterbergen, die we kunnen vinden in de tropische zeeën zijn fascinerend om te zien. In dit boek geven de auteurs een beschrijving van het ontstaan van de riffen, de verschillen, hun voorkomen en de verspreiding.

Maar ook de bewoners van de koraalriffen worden in deze beschrijving niet vergeten. Het laatste gedeelte behandelt de gewoontes van de mensen bij het rif, de Polynesiërs.

Alhoewel dit boekje natuurlijk niet compleet kan zijn geeft het toch een goed beeld van het koraalrif.

RvD

HET LEVEN VAN ONZE WADVOGELS

G.F. Makkink

13 x 19 cm., 144 pag., 47 foto's 29 tek.
L.J. Veen's Uitg. Mij. N.V. Amsterdam, 1963

Van tijd tot tijd zijn wij zo vrij U ook attent te maken op boeken die niet direct uitsluitend over aquariumdieren gaan.

Wij weten dat de lezers van DE KOR een ruim interessegebied hebben en willen daarom gaarne de aandacht op bovenstaand boekje.

Onze vele excursies op het wad kunnen we nog verrijken door ook eens naar het bonte vogelleven te kijken dat daar volop aanwezig is. Dit boekje is een waardevolle gids, waarmee U aan de hand van de foto's de vogels kunt determineren.

De relatie die bestaat tussen het wad en de vele wadvogels komt in het werkje uitstekend tot uitdrukking.

Vl.

THE GLOBAL SEA

Harris B. Stewart Jr.

13 x 20= cm., 123 pag., 5 tek.

D. Van Nostrand Comp. Inc., Princeton, 1964 \$ 1,45

De laatste 20 jaar zijn er enorm veel ontdekkingen gedaan die onze kennis van de zee hebben vergroot. En het ziet er naar uit dat die kennis in de komende 20 jaar nog veel groter zal worden. Dit boekje is als het ware een zoeklicht op die nieuwe kennis, het geeft in niet-technische woorden de laatste ontdekkingen weer en een overzicht van de stand van zaken.

De zee is de laatste witte plek op de atlas en het is aan de mens om deze te exploreren.

RvD

UW-FOTOGRAFIE - UW FILM

Heinz & Herbert Buchheim

80 pag., 13½ x 19½ cm., 8 foto's 23 tek.

Neptun Bücherei - Stuttgart, 1964

Over OW fotografie en film zijn al heel wat boeken geschreven en we vragen ons af of er nu werkelijk behoefte aan dit boekje bestaat. Een voordeel is de betrekkelijk lage prijs, doch in 80 pag., is over een moeilijk onderwerp als OW fotografie en film lang niet alles te vertellen.

Het beste is dan ook om dit boekje te beschouwen als een introductie.

Een onvergeeflijke fout is hierbij dan wel dat er geen literatuuropgave in voorkomt, iets wat toch beslist wel noodzakelijk is wil men iets meer over dit onderwerp te weten komen.

VI.